

SAKEN

Entledigande av styrelseledamöter

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2018-07-02 i mål ÖÄ 2504-18

Målet föredras.

Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd.

Christina Berg

Föredraget 2018-10-08

Lämnat för expediering 2018-10-08

Agneta Bäcklund

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 05
Rotel 0502

PROTOKOLL
2018-06-21
Föredragning i
Stockholm

Aktbilaga 18
Mål nr ÖÅ 2504-18

RÄTTEN

Hovrättslagmannen Lars Dirke, hovrättsråden Mona Wildig (deltar inte i beslutet om prövningstillstånd) och Charlotte Edvardsson samt tf. hovrättsassessorn Carl Ejmefors, referent

FÖREDRAGANDE OCH PROTOKOLLFÖRARE

Hovrättsfiskalen Clara Bergström

PARTER

Klagande

1. Lars Berlin, 19580726-1150
Strandvägen 12 A
746 31 Bålsta

2. Carl Skarborg, 19490509-2773
Västmannagatan 61
113 25 Stockholm

Motpart

Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067
104 22 Stockholm

SAKEN

Entledigande av styrelseledamöter

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Stockholms tingsrätts slutliga beslut 2018-02-13 i mål nr Ä 16105-17

Efter föredragning fattar hovrätten följande

BESLUT (att meddelas 2018-07-02)

1. Hovrätten ger prövningstillstånd.
2. Hovrätten instämmer i tingsrättens bedömning och avslår överklagandet.

Dok.Id 1425793

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 10	08-561 670 00 08-561 672 90 E-post: svea.avd5@dom.se www.svea.se	08-561 672 99	måndag – fredag 09:00–16:30

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 05

PROTOKOLL
2018-06-21

ÖÄ 2504-18

Beslutet under punkten 1 får inte överklagas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR beslutet under punkten 2, se bilaga

Överklagande senast 2018-07-23

Clara Bergström

Protokollet uppvisat/

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se

STOCKHOLMS TINGSRÄTT

SLUTLIGT BESLUT

Mål nr Ä 16105-17

2018-02-13

Meddelat i
Stockholm**PARTER****Sökande**Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067
104 22 StockholmFöreträdd av: Chefsjuristen Lena Johansson samt juristerna Joel Amram och
Per Claesson
samma adress**Motparter**1. Lars Berlin, 19580726-1150
Strandvägen 12 A
746 31 Bålsta2. Carl Skarborg, 19490509-2773
Västmannagatan 61
113 25 Stockholm**SAKEN**

Entledigande av styrelseledamöter

-
1. Tingsrätten entledigar Lars Berlin och Carl Skarborg från deras uppdrag som styrelseledamöter i Stiftelsen Ratzingers minnesfond (802424-9941).
 2. Lars Berlins och Carl Skarborgs yrkande om upphävande av Länsstyrelsens interimistiska beslut om entledigande av den 7 december 2017 avslås.
 3. Beslutet under punkten 1 gäller omedelbart och tills vidare.
-

Dok.Id 1823250

Postadress
Box 8307
104 20 Stockholm**Besöksadress**
Scheelegatan 7**Telefon**
08-561 652 10**E-post:**
stockholms.tingsratt.avdelning2@dom.se
www.stockholmstingsratt.se**Telefax**
08-561 650 02**Expeditionstid**
måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

Stiftelsen Ratzingers minnesfond (stiftelsen) bildades genom förordnande i testamente den 22 januari 2002. Enligt förordnandet ska advokaterna Lars Berlin och Carl Skarborg vara styrelseledamöter, vilket de också ensamma varit till den 7 december 2017. De har var och en haft rätt att ensam teckna stiftelsens firma.

Stiftelsen tilldelades i arvsskifte år 2005 bl.a. fastigheten Snöklockan 5 på Västmannagatan 61 i Stockholm. En omfattande renovering av fastigheten pågick under några år därefter.

Under perioden 2011 – 2015 upplät stiftelsen, genom Lars Berlin eller Carl Skarborg, hyresrätter till Lars Berlin, närstående till Lars Berlin och Carl Skarborg och kolleger till Lars Berlin och Carl Skarborg enligt följande.

- 2011-10-01 påbörjades hyresperioden för Maria Skarborg, maka till Carl Skarborg, enligt ett odaterat hyresavtal undertecknat av stiftelsen genom Carl Skarborg.
- 2013-06-(ingen dag angiven) undertecknade stiftelsen genom Carl Skarborg ett hyresavtal för Lars Berlin.
- 2013-06-10 undertecknade stiftelsen genom Carl Skarborg ett hyresavtal för Robert Berlin, son till Lars Berlin.
- 2013-09-(ingen dag angiven) undertecknade stiftelsen genom Carl Skarborg ett hyresavtal för Fanny Berlin, dotter till Lars Berlin.
- 2015-03-01 undertecknade stiftelsen genom Lars Berlin ett hyresavtal för Alexandra Höglund och Amanda Höglund, i vart fall den senare dotter till Carl Skarborgs maka Maria.
- 2015-03-01 undertecknade stiftelsen genom Lars Berlin ett hyresavtal för Fanny Butler, dotter till Carl Skarborg.
- 2015-03-11 undertecknade stiftelsen genom Carl Skarborg ett hyresavtal för Christin Daghammar, sambo med Lars Berlin.

- 2015-11-13 undertecknade stiftelsen genom Lars Berlin ett hyresavtal för Madeleine Mahr, kollega till Carl Skarborg.
- 2015-12-18 undertecknade stiftelsen genom Lars Berlin ett hyresavtal för Henrik Jansson, kollega till Lars Berlin.

Den 12 februari 2015 bildades Bostadsrättsföreningen Västmannagatan 61 (bostadsrättsföreningen). Vid den konstituerande föreningsstämman närvarade Carl Skarborg, Lars Berlin, Lars Åhlander och Elisabet Sundberg. De tre förstnämnda valdes till styrelseledamöter. Vid registreringen angavs att firman tecknas av styrelseledamöterna var för sig.

Stiftelsen begärde i april 2015 Länsstyrelsens besked om det förelåg lagligt hinder eller om det stred mot stiftelsens ändamål att avyttra Snöklockan 5, vilket Länsstyrelsen den 13 maj 2015 svarade nekande på.

Stiftelsen styckade därefter fastigheten i två delar, Snöklockan 5 och Snöklockan 12, genom en fastighetsförrättning den 6 oktober 2016. Snöklockan 5 inrymmer bostäder, Snöklockan 12 en hotellverksamhet och en tvättomat.

Den 6 december 2016 sålde stiftelsen, genom undertecknande av Lars Berlin, fastigheten Snöklockan 5 till det av stiftelsen helägda bolaget Förvaltnings AB Västmannagatans vänner (bolaget), företrätt av Carl Skarborg. Bolaget, i detta led företrätt av Lars Berlin, sålde genom transportköp sedan fastigheten till bostadsrättsföreningen, företrädd av Carl Skarborg och Lars Åhlander. I köpbrevet anges köpeskillingen uppgå till 16,7 MSEK. Samma dag sålde stiftelsen, företrädd av Lars Berlin, samtliga aktier i bolaget till bostadsrättsföreningen, företrädd av Carl Skarborg och Lars Åhlander, för närmare 53 MSEK.

Lars Berlin och Carl Skarborg var den 6 december 2016 ensamma styrelseledamöter i bolaget och hade var och en rätt att teckna bolagets firma. De var samtidigt

styrelseledamöter, tillsammans med Lars Åhlander, i bostadsrättsföreningen med rätt att var och en teckna föreningens firma.

Stiftelsen redovisade år 2016 ett resultat på ca 3,5 MSEK.

Den 6 november 2017 lånade stiftelsen ut en miljon kronor till bostadsrättsföreningen. Det skuldebrev som upprättades med anledning av lånet undertecknades för bostadsrättsföreningens del av Lars Åhlander. Handlingen är inte undertecknad av stiftelsen. Stiftelsen hade dessförinnan, under december 2016, också lånat ut belopp om ca 2,5 MSEK och 4,6 MSEK till medlemmar i bostadsrättsföreningen.

Länsstyrelsen beslutade den 7 december 2017 att med stöd av 9 kap. 6 § tredje stycket stiftelselag (1994:1220) interimistiskt entlediga Lars Berlin och Carl Skarborg från deras uppdrag som styrelseledamöter i stiftelsen. Samma dag gav Länsstyrelsen in en ansökan till tingsrätten om deras entledigande.

Lars Berlin och Carl Skarborg begärde den 15 december 2017 att tingsrätten omedelbart skulle upphäva Länsstyrelsens interimistiska beslut om entledigande, i avvaktan på tingsrättens slutliga beslut.

Tingsrätten beslutade den 18 december 2017 att Länsstyrelsen skulle yttra sig över motparternas begäran.

Tingsrätten höll sammanträde i ärendet den 30 januari 2018.

YRKANDEN M.M.

Länsstyrelsen har ansökt om entledigande av styrelseledamöterna Lars Berlin och Carl Skarborg i stiftelsen och har begärt att tingsrättens beslut ska gälla omedelbart.

Lars Berlin och Carl Skarborg har motsatt sig Länsstyrelsens yrkanden och begärt att tingsrätten ska upphäva det interimistiska beslutet av den 7 december 2017.

GRUNDER

Länsstyrelsen

Lars Berlin och Carl Skarborg har misskött uppdraget och ska därför, enligt 9 kap. 6 § stiftelselagen, entledigas. Misskötsamheten består i följande.

Lars Berlin och Carl Skarborg har handlagt frågor i strid med jävsbestämmelsen i 2 kap. 14 § stiftelselagen genom att tillgodose sina egna intressen, såväl direkt som genom närstående.

- a) De har försett sig själva, i vart fall Lars Berlin, och närstående med hyreskontrakt i stiftelsens fastighet.
- b) De har överlåtit stiftelsens fastighet via ett aktiebolag till en bostadsrättsförening och har i dessa transaktioner kontrollerat samtliga led.
- c) De har tillsammans med närstående på grund av upplåtna hyresavtal kunnat förvärva 39,9 procent av bostadsrättsföreningens lägenheter.
- d) De har haft ett väsentligt intresse i transaktionerna.
- e) Transaktionerna kan ha stridit mot stiftelsens intresse.

För det fall endast en av styrelseledamöterna anses ha handlat i strid med jävsbestämmelsen har den andre överskridit sin befogenhet, eftersom styrelsen då inte varit beslutsför (2 kap. 12 och 17 §§ stiftelselagen).

Styrelseledamöterna har även i strid med bestämmelsen i 2 kap. 6 § stiftelselagen lånat ut en miljon kronor till bostadsrättsföreningen, i vilken de genom sin majoritet i styrelsen haft ett bestämmande inflytande.

Styrelseledamöterna har genom ovanstående handlande också brutit mot den allmänna omsorgs- och vårdplikten, liksom mot lojalitetsplikten som bl.a. innebär förbud mot att gynna sig själv eller familjemedlem.

Jäv, och därmed misskötsamhet, föreligger oavsett om transaktionerna har lett till vinning eller skada för stiftelsen. För det fall frågan om vinning eller skada anses ha betydelse för prövningen av misskötsamhet, har stiftelsen lidit skada eftersom fastigheten såldes till ett pris som understeg marknadsvärdet med ca 10 MSEK. I vart fall har det förelegat risk för skada på grund av misskötsamheten.

Som särskild grund för det interimistiska yrkandet har Länsstyrelsen anfört att entledigande är nödvändigt för att med säkerhet förhindra att stiftelsens kvarvarande fastighet säljs på ett otillåtet sätt, exempelvis till bostadsrättsföreningen. Motparterna har själva uppgett att det är svårt att sälja till utomstående.

Stiftelsen lider varken ekonomisk eller ideell skada till följd av det interimistiska entledigandet av styrelseledamöterna. Stiftelsen har inte någonsin delat ut medel och kan inte anses lida ideell skada av att eventuell utdelning nu blir något fördröjd.

Lars Berlin och Carl Skarborg

Lars Berlin och Carl Skarborg har bestritt misskötsamhet.

Lars Berlin och Carl Skarborg har bestritt att de genom försäljningen av fastigheten har tillgodosett sina egna intressen eller handlat i strid med jävsbestämmelsen.

- a) De har vitsordat att de själva och närstående till dem var hyresgäster vid tidpunkten för försäljningen samt att vissa hyresavtal har undertecknats av dem, dock ej exempelvis det för Carl Skarborg som hyrt bostad i fastigheten sedan 2003. De har också anfört att det inte var de två som beslutade om vem som skulle få hyra lägenheter, det gjorde Christin Daghammar.

- b) De har vitsordat att de var företrädare för aktörerna i försäljningen, men bestritt att de hade ett större andelsinnehav i bostadsrättsföreningen och därmed bestritt att de hade ett bestämmande inflytande.
- c) De har bestritt påstådd andel. De har särskilt invänt mot att de ska bedömas gemensamt med såväl varandra som med maka/sambo, vuxna barn eller kolleger.
- d) De hade inte ett väsentligt intresse i transaktionerna.
- e) Transaktionerna har inte stridit mot stiftelsens intressen, de har tvärtom säkerställt möjligheten att tillvarata dem.

Lars Berlin och Carl Skarborg har bestritt att styrelsen skulle saknat beslutsföret, oavsett om det förelegat jäv, eftersom var och en av dem haft firmateckningsrätt.

Lars Berlin och Carl Skarborg har bestritt att lånet till bostadsrättsföreningen skett i strid med bestämmelsen i 2 kap. 6 § stiftelselagen, eftersom de inte haft ett bestämmande inflytande i bostadsrättsföreningen.

De har bestritt att de brutit mot den allmänna omsorgs- och vårdplikten eller mot lojalitetsplikten.

Även om de faktiska förhållanden som Länsstyrelsen gjort gällande skulle anses föreligga har Lars Berlin och Carl Skarborg inte misskött sig, eftersom de agerat på ett sätt som varit till fördel för stiftelsen. Samtliga åtgärder har vidtagits i syfte att säkerställa uppfyllelsen av stiftelsens ändamål, vilket – med hänsyn till stiftelsens alltför höga lånebelastning – inte hade varit möjligt om försäljningen, som skedde till ett pris överstigande marknadsvärdet, inte ägt rum.

Vidare har Länsstyrelsen godkänt försäljningen och därutöver årligen godkänt övrig handläggning sedan de tillträdde som styrelseledamöter i stiftelsen.

Som särskild grund för begäran att det interimistiska yrkandet ska upphävas har Lars Berlin och Carl Skarborg anfört att stiftelsen lider dels allvarlig ekonomisk skada, bl.a. genom att den nya – av Länsstyrelsen utsedda – styrelsen debiterar mycket högt arvode, dels ideell skada genom att potentiella bidragstagare får vänta på sina medel. De har bestritt att det föreligger någon risk för att stiftelsens kvarvarande fastighet säljs på ett otillåtet sätt.

SKÄL FÖR BESLUTET

Jäv

Tingsrätten inleder med att pröva om styrelseledamöterna har handlat i strid med jävsbestämmelsen i 2 kap. 14 § stiftelselagen.

Enligt den bestämmelsen får en styrelseledamot i en stiftelse inte handlägga frågor som rör avtal mellan honom och stiftelsen. Han får inte heller handlägga frågor om avtal mellan stiftelsen och tredje man, om han i fråga har ett väsentligt intresse som kan strida mot stiftelsens.

Carl Skarborg har för stiftelsens räkning undertecknat ett hyresavtal för Lars Berlin. Lars Berlin och Carl Skarborg har för stiftelsens räkning undertecknat hyresavtal för varandras närstående. Lars Berlin har för stiftelsens räkning även undertecknat hyresavtal för sin advokatkollega Henrik Jansson och för Carl Skarborgs advokatkollega Madeleine Mahr. Lars Berlin och Carl Skarborg har såsom företrädare för stiftelsen, bolaget respektive bostadsrättsföreningen skött försäljningen av Snöklockan 5. Lars Berlin och Carl Skarborg har alltså företrätt samtliga aktörer i de olika leden i försäljningen.

När det gäller hyresavtalen har Lars Berlin och Carl Skarborg gjort gällande att det var Christin Daghammar som fattade beslut om vem som skulle få hyra lägenhet i fastigheten, och att någon av dem sedan enbart verkställde hennes beslut genom att underteckna avtal. Med hänsyn till att de två varit ensamma styrelseledamöter, att

Christin Daghammar är sambo med Lars Berlin och att ett stort antal av hyresgästerna är närstående till dem båda anser tingsrätten att det är visat att de måste ha deltagit också i handläggningen av hyresavtalen på sådant sätt som omfattas av jävsbestämmelsen.

Lars Berlin och Carl Skarborg, som hade varsitt hyreskontrakt i fastigheten, kunde efter försäljningen köpa varsin bostadsrätt i fastigheten och de är medlemmar i bostadsrättsföreningen. De får, redan av det skälet, anses ha haft ett väsentligt intresse i försäljningen. Till det kommer intresset de får anses ha genom sina närstående. Det finns betydande ekonomiska värden i att i Stockholms innerstad få ett hyreskontrakt, som kan ge rätt till medlemskap i en bostadsrättsförening, som i sin tur kan köpa en fastighet. Det framgår av bostadsrättsföreningens ekonomiska plan att insatsen per kvadratmeter bestämdes till 43 698 kr och av utredning presenterad av Länsstyrelsen framgår att efterföljande försäljningar av bostadsrätter i fastigheten har betingat ett kvadratmeterpris om 92 857 kr respektive 83 621 kr. De närstående har, genom de avtal som Lars Berlin och Carl Skarborg undertecknat för stiftelsens räkning, fått hyreskontrakt före försäljningen och sedermera kunnat köpa bostadsrätter i fastigheten.

Enligt tingsrätten står det klart att både Lars Berlin och Carl Skarborg har haft ett väsentligt intresse i försäljningen av fastigheten.

Det ligger, som Länsstyrelsen argumenterat för, i sakens natur att parter till ett köpeavtal har motstridiga intressen rörande bl.a. priset. Redan den omständigheten leder till slutsatsen att Carl Skarborgs och Lars Berlins intressen i försäljningen kan ha stridit mot stiftelsens. Det krävs inte något ytterligare för att rekvisitet i bestämmelsen ska anses uppfyllt.

Sammantaget anser tingsrätten alltså att Lars Berlin och Carl Skarborg har haft väsentliga intressen i försäljningen, att deras intressen kan ha stridit mot stiftelsens intressen och att deras aktiva agerande i försäljningen – och i förberedelserna av den – därmed står i strid med andra ledet i jävsbestämmelsen.

Misskötsamhet på grund av jäv

Att agera i strid med jävsbestämmelsen, som är en central bestämmelse till skydd för stiftelser i förhållande till deras styrelser, kan utgöra misskötsamhet i stiftelselagens mening. När det som i detta fall handlar om upprepade tillfällen, och det inte är fråga om oaktsamt utan medvetet handlande, blir tingsrättens slutsats att Carl Skarborgs och Lars Berlins handläggning av avtalen i strid med jävsbestämmelsen utgör sådan allvarlig misskötsamhet som i sig utgör grund för entledigande.

Betydelsen av skada eller vinning, länsstyrelsens besked och lånet till bostadsrättsföreningen

Lars Berlin och Carl Skarborg har invänt att deras handlande inte har skadat stiftelsen och att de därför inte ska entledigas. Vid den bedömning som tingsrätten nyss redovisat angående jäv och misskötsamhet är frågan om skada eller vinning inte längre relevant.

Inte heller anser tingsrätten, givet den bedömningen, att det är nödvändigt att pröva påståendet om förbjudet lån.

Invändningen om att Länsstyrelsen skulle ha godkänt försäljningen lämnas utan avseende, då det klart framgår att det är försäljningen som sådan som beskedet avsåg, inte en försäljning som styrelseledamöterna själva skulle ha haft ett väsentligt intresse i.

För det fall frågan om skada eller vinning skulle haft betydelse konstaterar tingsrätten att det för den bedömningen inte är avgörande om stiftelsen gått med vinst – det intressanta är i stället om stiftelsen skulle ha kunnat träffa bättre och ekonomiskt ännu mer fördelaktiga avtal om jävssituationen inte hade förelegat. Lars Berlin och Carl Skarborg har visserligen hävdats att de utrett att stiftelsen inte kunde få bättre betalt för fastigheten än den nu fick, men det saknas annan konkret utredning om värdet vid försäljningstidpunkten än ett intyg om värde enligt lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter. Någon sedvanlig värdering av fastigheten har inte

presenterats och det har inte heller framkommit att stiftelsen försökt sälja fastigheten på öppna marknaden. Försäljningen har därmed inte, såvitt framkommit, varit konkurrensutsatt och det värdeintyg som presenterats visar inte att fastigheten inte kunde ha sålts till högre pris. Invändningen om att stiftelsen inte lidit skada saknar, som redan sagts, betydelse men det har inte heller utretts att stiftelsen inte kunnat få ett högre pris för fastigheten.

Interimistiskt beslut m.m.

Med anledning av vad tingsrätten kommit fram till finns inte något skäl att bestämma annat än att beslutet om entledigandet ska gälla omedelbart. Begäran om upphävande av det interimistiska beslutet avslås därför. Av samma skäl beslutar tingsrätten att det entledigande som tingsrätten beslutar om ska gälla omedelbart och utan hinder av att beslutet inte vunnit laga kraft.

Misskötsamheten är av sådant slag att entledigandet inte bör begränsas till viss tid.

Sammanfattning

Lars Berlin och Carl Skarborg har misskött sitt respektive uppdrag för stiftelsens räkning genom att vid upprepade tillfällen handlägga avtal i strid med jävsbestämmelsen i stiftelselagen. Handläggningen har inte skett av oaktsamhet. De ska därför med omedelbar verkan och tills vidare entledigas från sina uppdrag.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga

Överklagande senast den 6 mars 2018 ställs till Svea hovrätt men ges in till tingsrätten.

Det krävs prövningstillstånd.

Helga Hullmann

Maria Hellberg

Norah Lind